

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לב"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרג

ערב שבת־קודש
פרשת בשלח
י"ב בשבט ה'תשס"ו

יוצא־לאור על־ידי
מכון ליובאוויטש שעל־יד
צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

לוח השבוע

ושתיה [לחיים!], וכן על־ידי צדקה רוחנית [עצה טובה, לימוד תורה], שיפרישו לעצמם מיד בצאת השבת, ויתנו בפועל בבוקר לעני או לגבאי צדקה. (ב) הוספה בחינוך הילדים, לעוררם אודות קיום המנהג דאכילת פירות ביום זה, ולהסבירם משמעותו³⁰.

בהתוועדות ט"ו בשבט תשל"א הכריז הרבי: "עכשיו הזמן שצריכים "לכבוש" העולם, על־ידי יגיעה והוספה ביתר שאת וביתר עוז בלימוד התורה"³¹.

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה: אור ליום שלישי, בשעה 19:03.

30 שם, עמ' 222, ובהערות. וראה פירוט בכיו"ב בהתוועדות תשמ"ה ח"ד עמ' 2120, תשמ"ח ח"ד עמ' 376, תנש"א ח"א עמ' 24 ועוד.

31 אפילו לבעלי עסק, וכשי"כ ליושבי אוהל. וביאר

השייכות לט"ו בשבט, שכמו באילן צ"ל יגיעה רבה וזמן רב עד שבאים הפירות, כך בתורה צ"ל יגיעת' כדי שיהיה יוצאתי — לקוטי־שיחות, כרך ו, עמ' 312, עיי"ש.

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן־יודא, ר' יוסף־יצחק, ר' אברהם־משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

"ב בשבת ה'תשס"ו – י"ט בשבת ה'תשס"ו"

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ב בשבת	הלי מעשה הקרבנות. פרק ז-ט.	הלי שכנים. פרק יא.	מ"ע פט. מל"ת קמה. קמח.
ש"ק	י"ג בשבת	פרק י-יב.	פרק יב.	מ"ע סו. מל"ת קמו. מ"ע סז. מל"ת קב. קג. קלח.
א'	י"ד בשבת	פרק יג-טו.	פרק יג.	מל"ת קכד. מ"ע פח. פג. מל"ת קנה.
ב'	ט"ו בשבת	פרק טז-יח.	פרק יד.	מ"ע פד. פה. מל"ת צ.
ג'	ט"ז בשבת	פרק יט. הלי תמידין ומוספין.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי שלוחין ושותפין.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת פט. מ"ע לט. כט. מל"ת פא. מ"ע ל.
ד'	י"ז בשבת	פרק יג-ה.	פרק ב.	מ"ע כח. כה. מ. מא. כז. מב.
ה'	י"ח בשבת	פרק ו-ח.	פרק ג.	מ"ע מג. מד. מה. מו. מז. מח. נ. נא.
ו'	י"ט בשבת	פרק ט-י. הלי פסולי המוקדשין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ד.	מ"ע קסא. מל"ת קמ.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', י"ב בשבת	4.28	5.15	5.36	6.34	9.10	11.55	12.25	5.22.4	5.47
ש"ק, י"ג בשבת	4.27	5.14	5.35	6.33	9.09	11.55	12.25	5.23.2	5.48
א', י"ד בשבת	4.26	5.13	5.35	6.32	9.09	11.55	12.25	5.24.1	5.49
ב', ט"ו בשבת	4.25	5.12	5.34	6.31	9.08	11.55	12.25	5.25.0	5.50
ג', ט"ז בשבת	4.25	5.11	5.33	6.30	9.08	11.55	12.25	5.25.9	5.50
ד', י"ז בשבת	4.24	5.11	5.32	6.29	9.07	11.55	12.25	5.26.7	5.51
ה', י"ח בשבת	4.23	5.10	5.31	6.28	9.07	11.55	12.25	5.27.6	5.52
ו', י"ט בשבת	4.22	5.09	5.30	6.27	9.06	11.55	12.25	5.28.4	5.53

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (יסוד הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
הדה"נ	צה"ש	צה"ש	צה"ש	צה"ש
4.46	6.00	5.00	4.50	6.02
4.51	6.05	5.06	4.56	6.08

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מור"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

לוח השבוע

ראיתי במדינותינו נוהגים כן"²⁷.

כינוסים:

התאחדות כל האיברים היא על-ידי ה"ראש", וכיוון שכל ארבעת הראשי שנים קשורים זה לזה, יש עניין מיוחד לכנס את בני-ישראל בראש-השנה לאילן, שיהיו כבראש-השנה הכללי "לאחרים כאחד", ובפרט כינוסים של ילדי-ישראל שלפני בר-מצווה ובת-מצווה "צבאות השם", כיוון שבהם מודגש במיוחד עניין הצמיחה והגידול, גם (ובעיקר) ברוחניות, שאז הוא עיקר החינוך "הנוקד לנער"²⁸.

יש לבחור את הזמן המתאים כדי שיהיה 'ברוב עם' הכי אפשרי, בכל מקום ומקום לפי עניינו: לאחר מנחה דערב ט"ו בשבת, בט"ו בשבת עצמו, בימים שלאחרי, עד ליום השבת-קודש [פרשת יתרו]. השבת דמתן-תורה (ומה טוב בכל אחד מהזמנים הנ"ל, במקומות שונים וכו')²⁹.

וכדאי ונכון להתחיל בעניין של מעשה בפועל תכף ומיד, באופן המותר ושייך ביום השבת: (א) הוספה בעניין הצדקה – אהבת-ישראל ואהדות-ישראל – על-ידי החלטה על סכום מסויים, לא רק החלטה כללית (נוסף על האפשרות לקיים מצות צדקה על-ידי אכילה

אהרדי"¹⁸.

הלשון הרגיל 'ראש-השנה לאילנות' בלשון רבים, ביאורו:¹⁹ כיוון שהתחלת העבודה היא מ'הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך', היינו להשפיע על אחרים, להצמיח אילנות, ורק אחר-כך מתחיל עבודת עצמו בתפילה"²⁰.

אכילת פירות:

בט"ו בשבת "נוהגים להרבות במיני פירות של אילנות"²¹, ואף שאז רק זמן החנטה, דהיינו התחלת הצמיחה, נוהגים לאכול פירות מוכנים ופירות הכי משובחים, ואכילה כשיעור ברכה אחרונה דווקא, כי גם הסיום והתכלית כלולים כבר ב'ראש', ורואים אותם כבר אז בגלוי²². ובפרט מיני פירות שנשתבחה בהן ארץ-ישראל – "גפן ותאנה ורימון... זית שמן ודבש"²³ – "דבש תמרים"²⁴, ונוהגים לאכול גם חרובים, שיש להם שייכות מיוחדת לניסים, כסיפור הגמרא על רבי חנינא בן דוסא ש"די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת", ובהמשך לזה מסופר על כמה וכמה ניסים שאירעו לו, בהיותו 'מלומד בניסים'²⁵.
 יש נוהגים לומר ליקוטים מתנ"ך וזוהר כו'²⁶ – ועל זה כתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "לא

18) כדמוכח גם מדברי הגמרא (מועד-קטן ד,א) שאם יגמרי בהדי הדדי, ילפינן מהדדי", ראה שו"ת מהר"ם מרוטנבורג סימן ה [על תשובה זו חתום רבינו גרשום מאור הגולה, ובסי' יאגודה מובאים הדברים בשם "נאון" – 'המועדים בהלכה' עמ' קפז. וראה שיחות-קודש תשכ"ב עמ' 189]. כל הקטע לקוח מתורת מנחם – התוועדות: תשד"מ ח"ב עמ' 948.

19) אף שלשון המשנה בריש ר"ה הוא 'ראש-השנה לאילן', וראה לקוטי לוי-יצחק אגיק עמ' תיג.

20) ספר-השיחות תשי"ב ח"א עמ' 283.

21) מגיאי אויח קלא ס"ק טז. השלמה לשיעור אדמוה"ו שם סי"ח. וראה שיחת ליל ט"ו בשבת תשלי"ט סליח. שי"פ בשלח תשי"מ סניו. בכלל אין הדגשה לקיים את המנהג דאכילת פירות דווקא בריבים. על-פי רוב (כשתל ט"ו בשבת בחול) אוכלים את הפירות כל אחד בפני עצמו, ביחד עם בני ביתו בתוך הסעודה וכיוצא-בה (ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 209).

22) 'התוועדות: תשד"מ ח"ב עמ' 914.

23) עקב ח.ח. בכפר חב"ד גיליון 1031 עמ' 35 נדפסה הערה בנוף כתי"ק של הרב, שבה נאמר "... ט"ו בשבת קשור באכילת פירות – פירות הנאכלים, ובפרט דאה"ק וכי". והוכיחו מזה, שיש עדיפות לפירות הארץ, כמ"ש הבי"ח (סי' רח) "קדושת הארץ, הנשפעת בה מקדושת הארץ העליונה, היא נשפעת גם בפירותיה... באכילת פירותיה אנו יזונון מקדושת השכינה... (ועד"ו בסי' מור וקציעה שם, בסי' בת עין פי' בהר, ובשי"ת תורה לשמה סי' תיח, וזה היה טעמם של חז"ל שנהגו כך, כמבואר בברכות מד,א) – (יכפר חב"ד 1079 עמ' 27).

24) רמב"ם הלכות ברכות פי"ח הי"ג [וראה אנציקלופדיה-תלמודית ערך 'דבש' בתחילתו, ושי"ג].

25) תענית כד, טע"ב. ספר-השיחות תנשי"ח ח"א עמ' 300.

26) נדפסו לראשונה בספר 'פרי עץ הדר', ויניציאה, תפ"ח. וכמה פעמים לאחריו זה, ובמיוחד בדורנו.

27) לקוטי-שיחות כרך לא עמ' 235.

28) 'התוועדות: תשד"מ ח"ב עמ' 892.

29) ספר-השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 241.

"המהר"ל מפראג [שהיה מייסד, מבסס ומפיץ של מנהגי ישראל¹⁰] קבע מנהג¹¹, אשר בשבוע של פרשת בשלח היה מורה לכל מלמדי התניוקות ולכל ההורים לילדים¹² קטנים, לקבץ את הילדים בשבת שירה בחצר בית-הכנסת ולספר לילדים את סיפור קריעת ים-סוף, כיצד שרו הציפורים וציפצפו בשעה שמשה וכל בני-ישראל, אנשים ונשים, שרו את שירת 'אז ישיר', והילדים הקטנים קטפו פירות מעצי הים¹³ והאכילו את הציפורים ששרו ורקדו.

"המהר"ל היה מצווה לתת לילדים 'קאשע' [דיישה] שיתנוה לפני התרנגולים והציפורים¹⁴, לזכר פירות הים שבהם האכילו הילדים הקטנים את הציפורים. לאחר מכן היה המהר"ל מברך את כל הילדים ואת ההורים, שיוכו לחנך

10 'התועודיות' תש"ז שבערה הבאה.
 11 בשעתו העיר הרבי: 'והלואי היו מחדשים עתה מנהג זה בכל הקילות ישראל', 'התועודיות' תש"ז ח"ב עמ' 448 (ועיי'ש בחריפות בעמ' 454 – בלתי מונה). ובלקוטי"ר שיחות ח"ב עמ' 522 במאר ההוראה מסיפור זה, עיי'ש. אולם למעשה, כשהציעו לפרסם עדי', נענו בהוראה: 'לא להעתיק כל זה עתה – כי כנראה נשתקע המנהג לגמרי, וכשם שמצווה כיו' כך כו"י' (=כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע – היכל'מנחם ח"ב עמ' לו, מתאריך ו' שבט תשמ"ח, אבל בסי לקט הליכות ומנהגי שייק עמ' 75 תיקן שהמענה היה בשנת תשי"ג, לאלה שרצו ללמד זאת לילדים ביחד). וראה להלן הערה 14.
 12 והכוונה גם לילדות – כדמוכח מקריעת ים סוף (התועודיות תש"ז שם, הערה 115).
 13 ראה שמות רבה כא"י.
 14 והעיר הרבי: "אלא שלא ראינו שייק מו"ח אדמו"ר ינהוג כן. [ויש לומר מהטעמים לזה – מה שכתב אדמו"ר בשו"ע (או"ח סי' שכד סי"ח) י"ש נוהגים לתת חיטים לפני העופות בשבת שירה, ואינו נכון שהרי אין מוזנותיהם עליך" (דפסק כהמניא שאוסר, ולא כמו שמסיק בסי תוספת שבת הובא בארוחות-חיים שם, שכיוון שנהגו כן לשם מצווה אין להקפיד בכך), ובימינו אלו לא מצוי שיהיו תרנגולים וכיוצא בהם שמוזנותיהם עליך (כפי שהיה רגיל בדורות שלפני זה בעיירות הקטנות)].
 "ובכל זאת, הרי זה רק בנוגע להאכלת העופות, אבל בודאי שיש לספר לילדים את כל הניל, ובמיוחד – לנטוע בהם מידה טובה של רחמנות על בעלי-חיים (שמתבטאת גם

יש עניינים שכדי להשיגם נדרשת מסירות-נפש!

על-ידי הפיכת השמות דלעומת-זה מגיעים לדרגה נעלית מוז שעל-ידי עבודה שעל-פי מעם ודעת □ כאשר הרבי נתן לו שליחות, הרי אפילו אם נראה לו שלגדולות מזה נוצר – עליו לדעת, שאין זו הדרך שלו, ולא בכך יבוא לשלמותו □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. הרבנית הצדקנית בעלת היארצייט* היתה מאלה שהיו מעתיקים את הכתבים של אדמו"ר מהר"ש¹.
 בהיות אדמו"ר מהר"ש מסודר ביותר, וידעו בדיוק סדר יומו, כולל גם הזמנים שהיה נוסע לטייל – היו מתגנבים, בעת שהיה יוצא לטייל (לאחרי שהיו מעמידים שומר להודיע בעוד מועד על שובו), ומעתיקים כתבי דא"ח. באופן כזה העתיקו ריבוי כתבים. אחד המעתיקים היתה כאמור הרבנית הצדקנית בעלת היארצייט.
 אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר היו מונחים ההעתקות שלה מכתבי אדמו"ר מהר"ש, בתיק אחד, עם ההנחות של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.
 ב. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר, שבאופן כזה התנהג אף הוא עם אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.
 פעם תפס אותו אביו כ"ק אדמו"ר נ"ע להעתיק כתבים, ואמר לו: גם אצלי בבית אינני כבר בעל-הבית?
 מדברים אלה קיבל כ"ק מו"ח אדמו"ר שבירת-לב חזקה, וביקש תיקון על זה. לאחר זמן נתן לו אביו כ"ק אדמו"ר נ"ע רשיון גישה להכתבים, ובנסעו, היה משאיר לו את מפתחות הארונות?
 ג. לכאורה אינו מובן:
 מסתמא שיער אדמו"ר מהר"ש, ואולי גם ידע ברור, שמעתיקים את הכתבים בזמן נסיעותיו, שהרי הכיר את אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ואת תשוקתו לכתבי חסידות. ואם כן – ממה-נפשך: אם לא רצה שיעתיקו את הכתבים – היה יכול להבטיח את הכתבים באופן כזה שלא תהיה אפשרות להעתיקם; ואם לא היה איכפת לו שמעתיקים הכתבים – היה יכול ליתן רשיון על זה. ולמה הוצרכה העתקת הכתבים להיות באופן כזה?

* יארצייט של הרבנית הצדקנית מרת שטערנא-שרה נ"ע ז"ע – אם כ"ק מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ ז"ע.
 1 ראה שה"מ תש"ט ס"ע 43. שה"ש תרפ"א עמ' 13 הערה 12.
 2 ראה גם תורת מנחם – התועודיות השי"ת

ועל-דרך זה אינו מובן בנוגע להכתבים שהעתיק כ"ק מו"ח אדמו"ר אצל כ"ק אדמו"ר נ"ע – למה הוצרך להיות באופן כזה, שלא ברשות?

ויש לומר הביאור כזה:

בהמאמר השני שנאמר לאחרי המשך המאמרים דראש-השנה (בשנת תרצ"ד – הגדפס לר"ה השתא) – המאמר דפרשת וישלח, ד"ה ויאמר גו' ישראל יהיה שמך – מבואר טעם הדבר שברכות יצחק ליעקב הוצרכו להיות במרמה דווקא (בכחמת תורתו), אבל באופן שקרוי "מרמה", כמו שכתוב: "בא אחיך במרמה ויקח ברכתך" – לפי שנפילת ניצוצות הקדושה למטה על-ידי חטא עץ-הדעת היתה במרמה, כמו שכתוב: "והנחש היה ערום גו'", ולכן גם סדר העלאתם על-ידי יעקב (שהוא מעין אדם הראשון) שלוקח הברכות מעשו, צריך להיות במרמה דווקא, כמו שכתוב: "עם עיקש תתפלת".

ויש להוסיף ולבאר גם דברי רבקה ליעקב (ברברה אליו לילך ליקח את הברכות במרמה) "עלי קללתך בני", שאם תהיה קלה ח"ו, לוקחת היא על עצמה – דלכאורה: איזו נחמה היא זו? כל בן, ובפרט כמו יעקב, דואג לאמו, ואם-כן מהי התועלת בהמענה "עלי קללתך בני"? והרי רואים אנו שמענה זה פעל על יעקב!?

- עמ' 5.
- 3) ועיין ג"כ תו"ח ס"פ תולדות. אוה"ת מטות עמ' א'שמג. ד"ה וישלח יעקב תרנ"ו (סה"מ תרנ"ו עמ' ו' ואילך). סד"ה ויקח לו יעקב תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' פג ואילך). ד"ה פדה בשלום תרס"ח (סה"מ תרס"ח עמ' נו ואילך). תש"ג (סה"מ תש"ג עמ' 186 ואילך).
- 4) ב"ר פס"ו, ד.
- 5) תולדות כו, לה.
- 6) בראשית ג, א.
- 7) ראה ב"ב נ"ח, ו.ש"נ. תניא אגה"ק ס"ז (קיא, סע"ב).
- 8) תהילים יח, כו.
- 9) תולדות כו, ג.

והעניין בקיצור:

כאשר צריכים ליקח עניין כזה וממקום כזה שהוא למעלה משכל¹⁰, בחירה ורצון הנותן, צריך להיות גם אצל המקבל כלי המתאים – לא שכל, טעם ודעת, אלא תנועת המסירת-נפש, להעמיד את עצמו בסכנה.

וזהו "עלי קללתך בני" – שהיא מוכנה אף לכך. ואדרבה:

דבר זה דורש מסירת-נפש, ומתקבל רק על-ידי מסירת-נפש דווקא, ולא חשבון על-פי טעם ודעת. ומענה זה פעל גם אצל יעקב תנועה של מסירת-נפש.

ועל-פי זה מובן גם בנוגע לתורה ככלל¹¹, ובפרט לפנימיות התורה, ככנודן דידן בנוגע להערכת הכתבים – שישנו אופן נעלה יותר שמגיעים אליו באופן של מרמה וקדושה, שלא בידעת הנותן ובתנועה של מסירת-נפש מצד המקבל¹² (להסתכן מקבלת קפידא מהרכי כו').

ד. עניין זה (שעל-ידי מרמה באים לדרגה נעלית יותר) מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר ההילולא¹³ – שהכוונה היא להפוך השטות דלעומת-זה לשטות דקדושה, כי, על-ידי הפיכת השטות דלעומת-זה מגיעים לדרגה נעלית יותר מאשר על-ידי עבודה שעל-פי טעם ודעת, שטות דקדושה שלמעלה מטעם ודעת דקדושה¹⁴.

- 10) או למטה משכל, כמו בחטא עץ-הדעת.
- 11) להעיר, שברכות יצחק ליעקב שייכות לתורה, כמארו"ל "מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה, דגן זו תלמוד, תירוש זה אגדה" (ב"ר פס"ו, ג).
- 12) מעין זה הוא המאורע דהצ"צ, ששמע בהבא תורה מאדה"ו – וכמוספר בסה"מ תש"ח עמ' 234 (איגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב עמ' תצד ואילך), ובלקו"ר ח"ב ערה, ב – עיי"ש דברי אדה"ו כזה.
- 13) ד"ה באתי לגני הש"ת פ"ג ואילך (סה"מ תש"י עמ' 114 ואילך).
- 14) ראה שם. קונטרס ומעין מאמר כ"כ. רמב"ם הל' דעות פ"ב ה"ב. הל' תשובה פ"י ה"ג:

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת קודש פרשת בשלח

י"ג בשבט, שבת שירה

שחרית: נוהגים לעמוד בעת קריאת השירה¹. בבית חיינו נוהג לנגן ב"ו(המים להם חומה) מימינם ומשמאלם" הראשון (יד, כב) כמו בסוף-פסוק רגיל, ובשני (יד, כט) כמו לפני "חזק", וכן בתיבות "ובמשה עבדו" (יד, לא). בשירה עצמה (פרק טו) מנגנים בכל מקום שבו מוזכר שם ה': פסוקים א-ג. ו. יא. טז-יט. ובשירת מרים (טו, כא): "שירו לה'... בים" וכן ב"נהלת בעון אל נווה קדשך" (טו, ג)².

קוראים³ בסוף הפרשה: "תמחה את זכר (ו') בסגול, ואחר-כך זכר (ו' בצירי) עמלק", הן בשביעי והן במפטיר (בדבר שלילת 'הכאת עמלק' כבר נתבאר ב'התקשרות' גיליון קט'⁴).

הפטרה: "ודבורה אשה נביאה... ארבעים שנה" (שופטים פרק ה').

המנהג לאכול בשבת שירה 'שווארצע קאשע'⁵ [דייסה ממין קטניות הנקרא כיום בארץ (בפעוטה) 'כוסמת'], ומקורו כדלהלן:

בשבת שירה תש"ב סיפר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע:

- 1) ספר-המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חב"ד. בדרך-כלל כשהרבי היה עומד בקריאת, הפנה פניו אל הסי"ת מ"יושע" מתחילת או מאמצע הפסוק לערך (לא היתה קביעות בזה) ועד גמר שירת מרים; וכן עמד בין שני אלה החל משנת תשל"ח מאז שהחל לשבת בקריאת.
- 2) כן הוא בהקלפת קריאת של הבעל-קורא, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה.
- 3) אדמוה"י היה קורא בתורה את שירת הים בנוסח-טעמים מיוחד, השונה מנוסח הקריאה דכל השנה וגם משאר השירות בשתורה, וכן נהגו גם כל בניו. הוא לימד זאת להרה"ק הרביש בן הצמח-צדק, שלימד זאת להרה"ק הרז"א אחי אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (לקוטי-דיבורים ח"ב עמ' 460. וראה בסה"ש תשי"ז עמ' 38, ובלה"ק בסי' תולדות אדמוה"י ח"ד עמ' 1070 משיחה בסעודת ליל ששי"פ תשי"ו).
- 3) שם, ובמנהגי פורים בעמ' 72. וראה שם הערת הרבי בארוכה.
- 4) כמובן, יש לדייק לקרוא את הטעם 'מונח' בשתי הפעמים.
- 5) הקורא בתורה וטעה בתיבה אחת, רגילים בין אנ"ש לחזור על רק התיבה המוטעית, כמו כאן בניקוד תיבת "זכר" (ואין חוששים שישמע כאילו שתי המילים גם יחד כתובות בפסוק עצמו). וראה בשו"ע אדמוה"י הל' קריאת-שמע סי' סד סי"ב, פרמי"ג שם, א"ר סי' קלו סי"ק ד וביהתקשרותי גיליון שמ עמ' 19 ושי"נ.
- 5) וכבר כתבו זאת פוסקים בדורות שעברו, כמובא בילקוט יוסף – מועדים (ה) עמ' 259.
- 6) ספר-המנהגים עמ' 32. לוח כולל-חב"ד. ובשיחות-קודש תשל"ו ח"א עמ' 459 איתא, שמנהג חב"ד בדי"כ לקצר בהפטרות, להוציא פרשתנו [ההפטרה הארוכה ביותר] כי בה גם המלחמה היא חלק מן השירה, עיי"ש. [הרה"ג ר' מאיר מאוזו שליט"א כתב לי בטעם הדבר שהספרדים בדי"כ מקצרים בהפטרות, כיוון ישעל הרוב מקפידים האשכנזים שלא לפחות מכ"א פסוקים בהפטרה, והספרדים סומכים דהיכא דסליק עניינא סגי, וזה מצאתי בכעשר הפטרות במשך השנה. רק בהפטרות פי' שקלים מיחלפא שיטתיהו של האשכנזים והספרדים. ומנהגו בתוניס להתחיל גם שם י'בן שבע שנים כמנהג אשכנזי – ומנהג חב"ד גם כהספרדים].
- 7) ספר-המנהגים עמ' 72. לוח כולל-חב"ד. המקור – ה"ים יום, י"ז בטבת. ובהערות וציונים שם ח"יב ציין שהמנהג נזכר כבר בב"ח סי' רח ד"ה והתוספות מסתפקים. וכנראה קשור לכל האמור בקטע הבא (כיוון שהמאכל חביב על העופות).
- 8) משנה ברורה סימן רח סי"ק ב. סידור 'מנחת ירושלים' (תשל"ב) עמ' 1057. וראה אנציקלופדיה-תלמודית ערך 'דגן' ובציונים שם.
- 9) ספר-השיחות תשי"ב עמ' 73.

גפנה", אך ממה ש"בסידור אדמו"ר הזקן בנוסח הברכה מעין ג' דלא הזכיר מזה", משמע דסבירא ליה דאין חילוק בין ארץ-ישראל לחוץ-לארץ רק בברכת הפירות".

והעיר על כך הרב¹⁰: "ועל-פי מה שכתב שם, אין לשנות סמוך לחתימת הברכה אפילו בפירות. וסותר עצמו במה שכתב בסוף חלק ו'¹¹. [כן מפנה הרבי לעיין] "בספר ארץ ישראל' להרב טוקצינסקי¹², וש"ג. אבל צריך עיון גדול אם איתא ליסוד מה שכתב בבדי-השולחן, כי כמדומה¹³ ממעט אדמו"ר הזקן להביא דינים שלא נתפרשו בספרים שלפניו (ועל-דרך הרמב"ם¹⁴). ובפרט אותן שאין רגילין "במדינתנו" (ונכנסין בקצות-השולחן חלק ו' שם¹⁵ לברכת הנהנין פרק ו ולקונטרס אחרון בשולחן-ערוך לאדמו"ר הזקן סי' תקז. — ואולי מטעם זה לא הביא ברכת הקשת בברכת הנהנין שבסידור¹⁶). ולמה ישנו ממנהג הכל¹⁷ מפני ראייה שיש להטיל בה ספק? ואפשר יש בזה קבלה אצל אנ"ש בארץ-הקודש ת"י¹⁸ מחסידי חב"ד הראשונים שעלו לשם? עכ"ל.

בס' 'ביאור סדר ברכת הנהנין'¹⁹ מסיק על-פי מכתב זה, שיש לנהוג לברך 'על מחייתה' וגם 'על פרי גפנה'.

מאידך, בס' 'שולחן-ערוך הקצור'²⁰ פסק לומר רק 'ועל פירותיה', וגם זאת רק בחתימה ולא ב'סמוך לחתימה'²¹.

אבל בפשטות, לפי כל האמור לעיל נראה, שלדעת הרבי (גם כשיודעים בכיורר שהתבואה היא מארץ-ישראל) אין לומר 'על מחייתה', אלא רק 'על פרי גפנה' ו'על פירותיה' (וזאת גם ב'מעין חתימה').

9) וצ"ע שלא כתב שלא הזכיר מזה אפילו ב'לוח' (פ"א — שלא הזכיר גם 'פירותיה') וב'סדר' (שהזכיר 'פירותיה' בפ"א הי"ב) ברכת הנהנין שבסידור. וראה להלן סוף הערה 11.
10) אג"ק חט"ו עמ' תלט, 'שערי הל' ומנהג' אור"ח ח"א סי' קו.
11) הערה לסי' ס"ב (במהדורת קצות-השולחן ירושלים תשל"ה נעתק במקומו בסוף ח"ב, דף קג ע"ב), שם הוסיף שגם באמצע הברכה, באמירת "מעין חתימה סמוך לחתימה" צ"ל "ונודה לך על הארץ ועל פירותיה", והסביר שהדבר לא נזכר בש"ע ופוסקים לפי שבנוסח הגמ' והראשונים אין כלל חיבות אלו 'ונודה לך' ורק הלבוש כתב לומר כן משום "מעין חתימה", עכ"ד. — וטוען הרבי, שאם מריקים להלכה מהשמטת אדמו"ר בסידורו, צריך להימנע גם מלומר 'ועל פירותיה' ב'מעין חתימה', שגם זאת לא נזכר בסידור (ולכאורה צ"ע, שהרי ניתן לטעון תירה מזו — שלפי אותו דיוק צריך היה להימנע מאמירת 'ועל פירותיה' בכלל, אף שהיא מדינת דגמרא, כיוון שלא נזכרה בנוסח הסידור!).

12) שפוסק לומר את כל השינויים, כמנהג הספרדים, הובא לעיל סוף הערה 4.
13) במקומות אחרים מזכיר זאת הרבי כפ"א ב'בור', כמו בלקוטי-שיחות ח"ד עמ' 1126, ח"ט עמ' 257, עמ' 279 [ואגב, על-פי זה צ"ע ק"מ ש"ש שם בסוף העמוד אודות הפסק בפסד"ו לאמירת 'ברוך שמה' ו'וזאת התורה': פשיטא, כיוון דאדמו"ר לא הביאו בשום מקום דאין לנו חסידי חב"ד לעשות כן" אלא אם כן כבר נזכר נושא זה בפוסקים שלפניו. הרעות בקשר לנושא זה נזכרו בשו"ת יביע-אומר ח"ה האור"ח סי' ח, ובקשר ל"וזאת התורה" מביא שם דעת יחיד של שו"ת כנסת-הגדולה האור"ח סי' נא לאומרו ב'שירה חדשה'. מחברו נפטר בשנת תל"ג, אך הספר נדפס רק בחיי אדמו"ר בקושטא, ומסתבר שלא ראהו אדמו"ר¹, וראה חב"ב עמ' 317. חל"ב עמ' 145 הע' 43. חל"ז סי' ע' 17.
14) יר-מלאכי, כללי הרמב"ם אות ב. שייחמד, כללי הפוסקים סי' ג אות ה. דברי אדמו"ר בזה נסמנו בס' 'כללי הפוסקים וההוראה משו"ע אדה"ו', כללים רור"ט.

15) לעיל מההערה הקודמת, בהערתי לבדי-השולחן סי' מט ס"ק כד.
16) היינו לא רק בנוסח הברכות שבסידור, אלא גם בהלכות 'סדר ברכת הנהנין' שבסידור.
17) לפי מה שהובא לעיל בקשר למנהגי האשכנזים בארה"ק, לכאורה אין לנו 'מנהג הכ"ץ', אלא ב'פירותיה' (וכמדומה — לאומרה גם ב'מעין חתימה') לבר. אבל מכיוון שהרבי כן מדבר על מנהג כזה, כנראה בזמנו נתקבל המנהג כמו בסידורים ובאחרונים דהערה 6 לעיל, ונוהגים "הכל" ב'פרי גפנה'.
18) השואל (הרה"ר ר' אברהם שיחי לידר) הוא בן למשפחה ירושלמית ותיקה, והמשפחה היא מחסידי סלונים.
19) לפ"א הי"ב, ס' ע 33.

20) ח"ב, פרק סי' א"א, עמ' 371 (עיי"ש ובמקורות צעין. אך לא הביא במדויק את דברי רבנו באג"ק).
21) כנראה לזה נתכוון שם בהערה 3 (ויכול היה להביא גם את הערוך-השולחן בסי' רח ס"ו ו'דס"ל כן). ולא הביא כלל את הערת הקצות-השולחן דלעיל בזה.

ועל-פי זה יש לבאר מה שכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר ההילולא¹⁵ בעניין "עיקר שכינה בתחתונים היתה"¹⁶, ש"עיקר גילוי אלוקות היה בבית-המקדש (וראיה לדבר) דכתיב¹⁷ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו

מהו הצורך בתנאי מוקדם, "ועשו לי מקדש", כדי שיהיה "ושכנתי בתוכם", בשעה ש"נשמה שנתת בי טהורה היא" ו"בנים אתם להוי' אלוֹקֵיכם"!

לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל — דלכאורה אינו מובן: מהי הראיה מהשראת השכינה בנשמות ישראל (ושכנתי בתוכם), "בתוך כל אחד ואחד מישראל" על השראת השכינה בעולם (עיקר שכינה בתחתונים היתה ועיקר גילוי אלוקות היה בבית-המקדש) — הרי נשמות ישראל הם אלוֹקות, שהאלוקות נעשה יש¹⁸, ואיך אפשר להביא ראייה מהשראת השכינה בהם על השראת השכינה בעולם?

והעניין — דלכאורה אינו מובן לאידך גיסא: מהו הצורך בתנאי מוקדם, "ועשו לי מקדש", כדי שיהיה "ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד?

כיוון ש"נשמה שנתת בי טהורה היא"¹⁹, "בנים אתם להוי' אלוֹקֵיכם"²⁰, וכו' וכו' — הרי זה מספיק שיהיה "ושכנתי בתוכם", ומהו ההכרח בהקדמת "ועשו לי מקדש" שלאחרי זה

כאילו חולה כו'.
15) שם פ"א עמ' 111.
16) שהש"ר רפ"ה.
17) תרומה כה, ח.
18) ראה המשך תרס"ו עמ' תנט. תפט. סה"מ תרס"ב ס"ע רכו ואילך. תרס"ד ע' שט ואילך. תרפ"א עמ' קמב.
19) נוסח ברכת אלוֹקי נשמה כו' (מברכות ס, ב).
20) רמב"ם הל' תפלה פ"ז ה"ג. (ועוד).
21) פ' ראה יד, א.
22) עירובין ב, א. וש"נ.
23) תרומה כו, טו.
24) שם פ"ט עמ' 123.
25) חתונת כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית מרת חיה-מושאק נ"ע זי"ע בי"ד כסלו תרפ"ט (המ"ל).

בהמאמר הנאמר ביו"ד שבט²⁶ לא הזכרתי בשם אלא עד אדמו"ר הזקן. ירא הנני להתערב, ובכלל לשם מה להתערב, כיוון שהרבי לא הזכיר יותר.

אבל, כיוון שבכל זאת הפריע לי הדבר (עס האט מיר דאך געשטערט), לכן, היום, י"ג שבט, שהוא עדיין בהמשך ליו"ד שבט – כמודגש בכך שהמאמר היושבת בגנים די"ג שבט הוא המשך למאמר באתי לגני דיו"ד שבט – הזכרת²⁷ בשם עד הבעש"ט.

עניין זה (ההזכרה בשם) הוא על-דרך הידוע²⁸ שהמטען באמת על מיעוט או העדר ההבנה בדברי רז"ל ומזכיר את שמותיהם ונפשו חשקה בהם וכו' – הרי זה עניין ויש בו תועלת בכמה עניינים. וגם, על-דרך שמצינו בעבודה שהיו אומרים "האיר פני כל המזרח עד שבחרון" כדי להזכיר ולהמשיך זכות אבות.²⁹

1. ידוע מאמר הבעש"ט³⁰ שהיה ביכולתו לעלות בסערה השמימה³¹ כמו אליהו הנביא, אלא רצה שיהיה אצלו העניין ד"כ עפר אתה ואל עפר תשוב³².

ולכאורה: כיוון שישנה מעלה בהעניין ד"ואל עפר תשוב" – הייתכן שאצל אליהו הנביא היתה חסרה שלימות זו? אלא העניין בזה – שהשלימות של כל דבר מתבטאת בכך שמשלים את עניינו הוא, העניין המוטל עליו.

ובמילא מובן, שאצל אליהו הנביא, שמצד עניינו שהיה הוא צריך לפעול, הוצרך לעלות בסערה השמימה – בכך היא השלימות שלו; ואצל הבעש"ט, שמצד עניינו שהיה הוא צריך לפעול, הוצרך לעבור את העניין ד"אל עפר תשוב" – בכך היא השלימות שלו.

1. ויש לפרש זה בדרך אפשר:

עניינו של אליהו הנביא³³ – לבוא לברית מילה, לבוא בליל הפסח, להציל את ר' המנונא סבא³⁴.

והחילוק שביניהם – שביאתו לברית מילה ובליל פסח היא לא גוף, ואילו להציל את ר' המנונא סבא, הרי משום כבודו התלבש בגוף. ועל-פי זה מתורץ³⁵ מה שכתוב שאליהו הנביא לא היה יכול לבוא להאירא דרשב"י משום שהיה עטוק בהצלת רב המנונא סבא – דלכאורה: הרי נמצא בכמה ברית-מילה באותו זמן, וכן בלילי פסח בא לכל בתי בני-ישראל באותו זמן, ומאי שנא באירא דרשב"י? אלא, שבברית-מילה בא בלא גוף, ואין זה אלא ניצוץ, ולכן יכול להיות בכמה מקומות בבת אחת, מה-שאינן-כן לכבודם של צדיקים בא בגופו, בכל עצמותו, ולכן אינו יכול להיות בשני מקומות בבת אחת.

כמו כן עניינו של אליהו למסוד שליחויות לרבנן, ואחרון אחרון חביב: קודם ביאת המשיח בא לקרב הלכות ולכשר ביאת משיח³⁶. וגם לצורך זה בא בגופו, כמוכרח מזה שבש"ס³⁷

(25) קונטרס דרושי חתונה תרפ"ט בסופו (סה"מ קונטרסים ח"א לח.ב. סה"מ תרפ"ט עמ' 80).
 (26) ד"ה באתי לגני (תו"מ ח"ב עמ' 193 ואילך).
 (27) ד"ה היושבת בגנים (שם עמ' 217 ואילך).
 (28) עיין ש"ל"ה בהקדמתו בית אחרון (ג' א) בהג"ה. ועיינ'כ ספר שפתי ישנים להר"ר שבת' משורר בס הקדמה.
 (29) יומא כה, א"ב ובפרש"י. תמיד פ"ג מ"ב. ירושלמי יומא פ"ג ה"א.
 (30) סה"ש תורת-שלום עמ' 46. לקו"ר ח"א צ"ב.
 – ורלא כמסופר בשבחי הבעש"ט (קרוי לסופר) שנצטער הבעש"ט ע"ז.
 (31) בהמשך בשעה שהקימו תער"ב (ח"ג א'רנז)

נתבאר מה שה' יכול לעלות השמימה. ענין ונחיצות הסערה – ראה זח"ב קצוא.
 (32) בראשית ג'ט. בשיחת יט כסלו תרס"ד (סה"ש שם) נתבאר העילוי דעפר גו'.
 (33) ראה אהצ"ק תלמודית ערך אליהו (כרך ב עמ' 1 ואילך). וש"נ.
 (34) ראה המשך תרס"ו עמ' קעח. סה"מ ה'ש"ט עמ' 62. תש"א עמ' 151.
 (35) עיין מאמרים הנ"ל, והוא על-פי המבואר במפרשי האירא רבה (זח"ג קמ"ב).
 (36) ראה עריות בסופו. רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ב.
 (37) עירובין מג, א"ב. ועיינ'כ זהר דרש תיקונים

סיום ברכת 'מעין שלוש' בארץ-ישראל

מאת הרב יוסף-שמחה גינבורג

בגמרא אמרו, שבחוץ-לארץ מסיימים "על הארץ ועל הפירות", ובארץ-ישראל "על הארץ ועל פירותיה". ופירש הרשב"א, שהעיקר תלוי מנין באו הפירות, וגם בחוץ-לארץ אם אוכלים פירות של ארץ-ישראל מברכים "על פירותיה". וכן נפסק בשולחן-ערוך¹.

ובברכיי-יוסף² הוסיף, שבברכת 'על המחיה' נוהגין לחתום "ועל מחייתה". ויש שכתבו גם שבברכת 'על הגפן' נוהגין לחתום "ועל פרי גפנה".

והנה בסידורים הספרדים שתחת ידי נדפס נוסח זה ("ועל מחייתה", "ועל פרי גפנה"), אלא שהעיר לנכון בסידור 'איש מצליח'³ שכיום, שרוב התבואה בארץ-הקודש היא ייבוא מחוץ-לארץ, אין מקום לברך "ועל מחייתה", אלא אם יודעים בכירור שהתבואה היא מארץ-הקודש (כמו אצל הנוהגים לבשל 'מוזנות' ממצה של פסח, שרובה ככולה מארץ-הקודש).

ובסידורים האשכנזים שנדפסו בארץ-הקודש שתחת ידי נדפס רק "פרי גפנה" ולא "מחייתה". ויש שכתבו שלא נהגו כן גם בגפן⁴.

ובקשר למנהג חב"ד בנדון:

בקצות-השולחן⁵ הביא את הברכיי-יוסף שבארץ-ישראל צריך לומר "ועל מחייתה" ו"על פרי

(1) ברכות מד, סע"א.
 (2) סי' רח ס"י. בשו"ע ארמוה"ז חסר סימן זה, ובקשר לסידור ראה להלן.
 (3) סי' ק'י, בשם כפתור ופרח (פרק י' בהוצאת לונג' עמ' קנא) וש"ת הלכות קטנות ח"ב סי' נה, שכתב שאינו סובר כך, אבל למעשה סיים "אין לשנות מנהג ראשונים" לברך כך.
 (4) מנהג זה הובא בהל' קטנות הנ"ל, שלמעשה סיים שיש לחתום ביין על פירותיה, כאפשרות שהובאה בשו"ע שם סי"א. כן מובא המנהג מס' ארמת קודש ח"א ח"א סי' ג ומס' שדה הארץ ח"ג א"ח סי' ו. אמנם בס"ק הנ"ל בברכי יוסף ואף בכף-החיים (ס"ק נח, שם העתיק מהברכיי-יוסף "ועל מחייתה") לא העתיקו זאת (אם כי בקטע המובא בברכיי-יוסף ס"ק יב משמע שביין ארץ-ישראל אומרים 'פרי גפנה', ראה בשו"ת יביע-אומר ח"ז ח"א סי' ל) וט"ס הוא בס' פסקי תשובות סי' רח הערה 117 שציין לכף-החיים על מנהג זה. וב'כן איש חי' שנה א' פ' מסעי סי"א העתיק כל השינויים. גם בס' ארץ-ישראל להגרי"מ טוקצינסקי סי' ג ס"א כתב שיש לנהוג כשני שינויים אלו.
 (5) עמ' 439, וכבר כתב כן בשו"ת יביע-אומר הנ"ל אות ד.
 (6) וכן מוסכם שנהגו האשכנזים, ובס' העמק-שאלה להנצי"ב שאילתא נ"א אות טו ובשו"ת הר צבי א"ח ח"א סי' קח מיישבים מנהג זה, כיוון שב'מחיה' כלולים ג' מיני דגן [שכולת שועל, כוסמין ושיפון] שע"פ הרא"ש (ברכות פ"ו סכ"א) אינם מז' המינים שנשתבחה בהם ארץ-ישראל, הובאו בשו"ת יביע-אומר הנ"ל ובפסקי תשובות שם הערה 118.
 (7) בקונטרס 'דיני ארץ-ישראל ומנהגיה בזמן הזה', הערות לפי סדר הקיצור שו"ע, שנדפסו בסו"ס זה בהוצאת אשכול, לסי' גא ס"ח, הביא מהגהות האדר"ת [שכיהן כרב בעיה"ק ירושלים ת"ו לפני כמאה שנה] ל"ס פאת-השולחן, שכתב שלא נהגו כן גם בברכת הגפן. וכן הביא בס' פסקי תשובות שם משו"ת קנין-תורה ח"ד סי' כא בשם הארמו"ר מאסטמאר שנהג שלא לברך כן, כיוון שלא נזכרו שינויים אלו בשו"ע. וכן ע"פ ביאור האור-שמח (ברמב"ם פ"ח מהל' ברכות ה"ד) שרק בפירות אומרים 'פירותיה' כיוון שלא נשתנו במרייתן, א"כ אין לומר 'על מחייתה' וגם לא 'על פרי גפנה'.
 (8) סי' ס, בבדייה-שולחן ס"ק ה.

פרשת בשלח

והנה מצרים נוסע אחריהם (יד,י)

משל לאדם, שהוא בעל ייסורים ובכדי להיפטר מייסוריו, הוא משנה מקומו והולך למקום אחר, כלום על-ידי שינוי המקום – יעזבוהו הייסורים?! הלוא ברור שלכל מקום שייך, הייסורים ילכו עמו! אלא העצה להיפטר מייסורים היא להתפלל לה' יתברך שיסיר ממנו את הייסורים. זהו שאמר הכתוב, "והנה מצרים נוסע אחריהם... ויצעקו בני-ישראל אל ה'" – כאשר ראו בני-ישראל את מצרים רודפים אחריהם ועדיין אינם נפטרים מהם, הבינו שלא היציאה ממצרים עצמה תצילם מיד פרעה ועמו, אלא התפילה לה' יתברך היא שתביא להם תשועה והצלה.

(כתר-שם-טוב, עמ' 28)

מה תצעק אלי, דבר אל בני-ישראל ויסעו (יד,טו)

באותה שעה לא היו בני-ישראל ראוים לנס מצד הקב"ה, כי לא היו בידיהם שום זכויות. לכן התפללו שהקב"ה יעשה את הנס למענו יתברך – לפרסם ולהודיע את שמו בעולם. על כך השיב להם הקב"ה: "מה תצעק אליי". כלומר, מדוע אתם מבקשים שאעשה את הנס למעני; אמנם אין לכם זכות מצד עצמכם, אך יש לכם זכות אברהם אביכם, ובזכותו אני עושה לכם נס – "דבר אל בני-ישראל וייסעו!"

וכדאיטא במכילתא שקריעת ים-סוף היתה בזכות אברהם אבינו. באברהם אבינו נאמר (בראשית כב) "וישכם אברהם בבוקר" וכאן נאמר "לפנות בוקר".

(אור-תורה)

מימינם ומשמאלם (יד,כב)

יש שני סוגים של ניסיונות – ניסיון העושר וניסיון העוני. ניסיון העושר הוא, שעל-אף עושרו של האדם לא יגבה ליבו אלא יזכור תמיד שהכול בא לו מאת ה'. ניסיון העוני הוא, שחרף עוניו ודוחקו יישאר נאמן לה' ולתורתו.

זהו שרמז הכתוב: "המים להם חומה" – המים הגנו על ישראל, "מימינם" – גם מניסיון העשירות, וגם "משמאלם" – מניסיון העניות.

(ליקוטי-שיחות, כרך ב, עמ' 525)

* * *

"ימין" רומז לעבודה בקו החסד (נתינת צדקה, הכנסת-אורחים וכו').

"שמאל" רומז לעבודה בקו הגבורה (כפיית עצמו לדבר מצווה וכו').

על האדם לעבוד את ה' בשני הקווים כאחד: קו החסד וקו הגבורה. אין הוא יכול להסתפק בעבודה בקו אחד בלבד, כי ייתכן שעבודתו זו נובעת מחמת נטייתו הטבעית לצד זה או לצד הנגדי. אך כשעבודתו היא בשני הקווים יחדיו, מוכח שעבודתו היא מצד ציווי הבורא ולא מחמת טבעו.

(לקוטי-שיחות כרך ג, עמ' 969-970)

מקשרים עניין זה לדין איסור תחומין בשבת. בגילויי. ומזה מובן שגם כאשר חסר בהחיות ולכן הוצרך אליהו הנביא לעלות בגופו בסערה השמימה – שגופו ישאר בשלימות, בעולם היצירה³⁸, וכשיש צורך בכך, חוזר ומתלבש בגופו ובא למטה. ובכך היא השלימות שלו.

צריכים "האלמן זיך בני דער קליאמקע" (להיאחז בידית הדלת) ולייך "בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו", ואז ייטב לו בזה ובנא

ח. ועניינו של הבעש"ט – כידוע³⁹ שבזמן לידת הבעש"ט היו בני-ישראל במצב של התעלפות, ועל-ידי נשמת הבעש"ט, שנקרא ישראל⁴⁰, עוררו אותם, על-דרך אדם המתעלף שמעוררים אותו על-ידי זה שקוראים שמו באוזנו.

– לפני שנים אחדות פנו לכ"ק מו"ח אדמו"ר על-דבר אשה חולה מאד שהיתה במצב של אבדן-הכרה זמן ממושך, ואמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שילחשו באזנה את שמו (של הרבי), וכן עשו, וחזרה הכרתה, ובמשך הזמן שבה לאיתנה⁴¹.

ולכאורה: מה שייך שמו של הרבי לאותה אשה, שלחישת שמו של הרבי באזנה תעזור לה?

וההסברה בזה – שהטעם להתעוררות מהתעלפות על-ידי קריאת השם, הוא, משום שבעת ההתעלפות מסתלק החיות הפרטי, אבל החיות הכללי ישנו, ועל-ידי קריאת השם, שמגיע ("דערלאנגט") בהחיות הכללי, מעוררים את החיות הכללי שיומשך ויבוא

וההסברה בזה – שהטעם להתעוררות מהתעלפות על-ידי קריאת השם, הוא, משום שבעת ההתעלפות מסתלק החיות הפרטי, אבל החיות הכללי ישנו, ועל-ידי קריאת השם, שמגיע ("דערלאנגט") בהחיות הכללי, מעוררים את החיות הכללי שיומשך ויבוא

39 נדפס בהוספות לסה"מ תרס"ג (ס"ע רנא ואילך) – מכת"י דא"ח ישן (לא נודע למי).
40 ראה גם תורת-מנחם – התועדויות היש"ת עמ' 203.
41 סה"מ תש"ב עמ' 73. תש"ט עמ' יז. ובכ"מ.

ק, רע"א.
38 ראה פרדס שב"ד פי"ד: ונשאר גופו בעולם הגלגלים או בעולם המלאכים. ועייג"כ זהר ח"א רט, א. ח"ב שם. ש"ת הת"ס ח"ו סצ"ח.

להגיע לכך – עליו לדעת, שאין זו הדרך שלו, ולא בכך יבוא להשלימות שלו. הלוואי שלא יהיה ההיפך מזה ח"ו.
צריכים "האלטן זיך ביי דער קליאמקע"⁴² (להיאחז בידית הדלת), ולילך "ברוך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו"⁴³, ואז ייטב לו בזה ובבא.

(קטעים מהתועודות שבת-קודש פרשת בשלה, י"ג בשבט ה'תשי"א* יתורת-מנחם – התועודות: ה'תשי"א, חלק ראשון (ב), עמ' 228-221)

מלבד זה שספק גדול האם יגיע לזה, מהי התועלת בגדולות ונפלאות כאשר אינו ממלא את השליחות שהטילה עליו ההשגחה העליונה? ובפשטות יותר: מהי התועלת בגדולות ונפלאות, ואיזה גדולות ונפלאות יש כאן – אם אינו מקיים את ציווי הקב"ה על-ידי עבדיו הצדיקים אודות עבודתו ופעולתו? והיוצא מזה בנוגע לפועל אלינו:

כאשר הרבי נתן לו שליחות, עבודה מסויימת – הרי אפילו אם נראה לו שלגדולות מזה נוצר, והתברך בלבבו לאמר שיש לו כוחות

(* נרפס באידיש בהוספות ללקו"ש ח"ב עמ' 514 ואילך. וחלק בלקו"ש ח"א ס"ע 55 ואילך.)

(42 ראה סה"ש תרפ"ד עמ' 58. וש"נ.
43 לשון אדה"ז בתניא אגה"ק סי' ז"ך.)

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" שירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

ירשום את שמו ואת שם אמו של השופט ומחר בהולכו לציון חונתו, יזכירם לברכה. יומיים לאחר מכן בישרה אשת השופט שבעלה חוזר לעצמו והחליט לשוב לעבודתו.

בקשר לשידוך של הבת – הגיב הרבי: "לא בהכרח שצריך להיות "ממרחק תביא לחמה", ייתכן שהזיווג נמצא במרחק של שלושה-ארבעה רחובות ממקום המגורים". וסיים: "גם שמה ושם אמה אקח להזכיר על הציון". כעבור שבועיים השתדכה הבת עם הבחור תושב השכונה.

אמירה שהניחה את דעת הרבי

פעם אחת נכנס פעם המשב"ק הרה"ח ר' שלום-דובער שיחי' גנזבורג לחדרו של הרבי ומצא את הרבי עומד בחדרו הק' ומהרהר בקול, כשפניו הק' לעבר החלון. כך בערך התבטא הרבי: "נולדתי ביום שישי. ביום שישי אנשים מאוד לחוצים ואינם מספיקים לעשות את כל מה שהם רוצים. גם אני תמיד פאריאגט (=טרוד) ולא מספיק לעשות מה שאני רוצה".

הרשד"ג העז ונכנס לדברי הרבי ואמר: "מדוע הרבי אומר כך? הלא הרבי עשה כל-כך הרבה 'מופתים'!". הרבי הגיב בתנועת-ביטול ושוב חזר על דבריו: "תמיד אינגאנצן פאריאגט (=כל-כולי טרוד) ולא מספיק לעשות מה שאני רוצה". הרשד"ג שוב ניסה לומר שהרבי גילה והפיץ כל-כך הרבה האמרי דא"ח ושיחות-קודש וכו'. הרבי שוב הגיב בתנועת-ביטול ושוב חזר על דבריו האמורים שאיננו מספיק וכו'. הרשד"ג ניסה את כוחו בשלישית ואמר: "אבל יש כל-כך הרבה שלוחים בעולם!". כאן נראה היה כי דעתו של הרבי נחה: "אזוי, אזוי [=ככה, ככה]...", אמר ולא יסף.

(סופר השתא ב"כינוס השולחים" על-ידי הרב יוסף-יצחק שיחי' יעקובסון ואושר ממקורות נוספים).

בהיותי פעם בהתועדות אצל הרבי, ההתועדות הייתה ארוכה והשעה כבר היתה קרובה לחצות הלילה. טרם התפללתי ערבית; קמתי אפוא ויצאתי להתפלל ערבית, כדי לא להיכנס לספק של תפילת ערבית אחר חצות. בסיום תפילתי שבתי למקומי בהתועדות. הרבי פנה אליי ואמר (באידיש): "הרב נריה, יצאת מספק אחד ונכנסת לספק אחר!". הרבי התכוון כנראה לספק האם לא עדיף להתפלל בציבור מאוחר יותר, מאשר ביחיד לפני חצות, או ספק האם יש לשוב וליטול ידיים לסעודה, כשמפסיקים בה לתפילה.

נדהמתי מכך שהרבי ידע לאיזו מטרה יצאתי, ובכלל, כיצד הבחין בצאתי, בין המוני הנוכחים.

ישועה כפולה

אחד מבכירי מערכת המשפט בישראל שכל את בנו באחת המלחמות, כאשר פגז חדר לטנק שבו היה הבן וגופו התפוצץ (לא עלינו). האב היה שבור מאוד ולא מצא נוחם לנפשו. עקב כך התפטר ממשרתו (שופט בית-משפט מחוזי בירושלים) ושקע במרה-שחורה.

כשנודע הדבר לאחד מקרובי משפחתו החליט הלה לפנות לרבי. סודרה לו 'יחידות', ולפני שנכנס ייעץ לו המזכיר לרשום על פתק את העניינים שעליהם הוא מעוניין לשוחח עם הרבי.

הוא רשם בפתק: (1) שידוך לבת (פירוט השם). (2) שופט (תוך ציון שמו) במשבר. הרבי נטל את הפתק והגיב: "ברצוני לשוחח תחילה אודות השם השני"...

היהודי סיפר לרבי כי השופט שרוי במשבר. הרבי הגיב על כך כי בווהר מובא שעל אדם שהתרוקן – אין ניהומים. היהודי ראה בכך רוח-הקודש, שהרי הוא לא סיפר לרבי על נסיבות מותו של בן השופט. ואז הוא פירט לפני הרבי את אופן האבידה. הרבי אמר שהוא

אין איתנו יודע עד מה

ככ"ז בכסלו תשט"ז כתב הרבי להרה"ח ר' חיים-שמריהו גור-אריה מתל-אביב:

וכבר כתבתי לאחדים מאנשי, שאם היו מתאמצים, ובמשך הזמן מתרגלים, לכתוב מכתבים בבשורות טובות – הרי בטח שמזמן לזמן היו פוטרם אותם מכמה עניינים משונים – שהמסובב מהם הוא כתיבת מכתב, כי הרי אין איתנו יודע עד מה. ואפשר כל העניין הוא – בשביל ששני יהודים יבואו בקישור עוד הפעם, ובאופן של קירוב הלבבות, עניין הגורם נחת רוח למעלה-מעלה, וכמובן ממה שנתבאר בלקוטי-תורה ד"ה החלצו וב"ד"ך מצוותיך, מצוות אהבת ישראל וכו'.

הרבי מדריך תלמיד בישיבה-יוניברסיטי

סח אחד מתלמידי הישיבה-יוניברסיטי בארה"ב:

כשנכנסתי פעם ל'יחידות' אל הרבי (לפי המשוער זה היה בערך בשנת תשי"ז או תשי"ח), היה זה טרם נסיעתי לארץ-הקודש לקראת חג-הפסח. באתי לקבל את ברכת הרבי. הרבי התעניין בפרטים שונים אודותיי, ייעץ ובירך. בין השאר שאלני הרבי: איך מתכוון אתה לנסוע לארץ-הקודש? השבתי: באוניה. הרבי הסביר לי כי על-פי הלכה יש להימנע מלנסוע באוניה ישראלית, דבר הכרוך בחילול-שבת [באותן השנים ניהל הרבי מערכה רחבה בנושא]. הרבי התעניין בלימודי הקודש שאני לומד בזמן המועט שעומד לרשותי. והשיבותי: משנה-ברורה. תגובת הרבי היתה:

מכיוון שזמנך מצומצם, מן הראוי היה שתלמד קודם את ה'קיצור שולחן-ערוך' ולאחר שתרכוש את הבקאות בדיני היסוד, למד את המשנה ברורה. עוד נשאלתי: איזה מצות אתה מתכוון לאכול בפסח? השבתי: רגילות. הרבי אמר: בתורתנו נאמר לגבי מצה "עוגות מצות" ולאור דברי חז"ל במסכת

תענית [בסיפור על חוני המעגל] "עג עוגה", הפירוש הוא מצות עגולות. מהראוי אפוא לאכול מצות עגולות, עבודת-יד. נרשם מפי הרה"ח ר' אברהם-חיים שיחי' זילבר מצפת, ששמע את הדברים מפי בעל המעשה.

סגולה להצלחת מגבית

באחת השנים נערכה על-ידי מוסד חב"די מגבית לטובת המוסד. מנהל המוסד ביקש מהרבי סגולה להצלחת המגבית. בתגובה כתב לו הרבי:

בטח... השתדלו, ומשתדלים בכל אופנים המתאימים, שיתרבה מספר התלמידים, וזהו סגולה היותר טובה שתהיה המגבית בהצלחה. ואין נזקק לסגולות אחרות.

מצב ה'חדרים'

בשנת תשכ"ד הגיע הרה"ח הרב משה שיחי' אשכנזי לחצר הרבי. ב'יחידות' התעניין הרבי על 'חדר' חב"ד ברחוב הרב קוק, שנסגר באותה תקופה. הרב אשכנזי אמר כי מפאת מחסור בתלמידים, נסגר המוסד. הרבי התרומם קימעה מכסאו ואמר בפליאה:

אין ילדים!! הרי כאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר ביקר בארץ-ישראל בשנת תרפ"ט ושהה בתל-אביב באו לבקרו כעשרת אלפים יהודים. והנכם אומרים שאין שם ילדים!!

ב'יחידות' של חסיד נוסף (בשנת תש"ל), התבטא הרב על 'חדר' חב"ד בבני-ברק, שהרבי עודד מאוד את קיומו. באותן השנים סבל ה'חדר' מהעדר תנופה והתפתחות. "אין אומרים לי את האמת – מדוע 'חדר' חב"ד בבני ברק אינו מתפתח!" (מפי הרב יהודה-לייב גינזבורג – מרשימות הרה"ח יוסף-שמחה שיחי' גינזבורג, רב היישוב עומר).

כל רז לא אניס ליה

סח הרה"ג הרב משה-צבי נריה ז"ל:

שמחה מזה שהגאולה באה ברגע זה ממש!

תפילה באופן של שירה

...הוראה נוספת וגם-כן עיקרית בעניין השירה בנוגע לעבודת התפילה (שנקראת גם בלשון רינה (שירה)) באופן של שירה (כידוע שרבינו הזקן היה מתפלל בקול ושירה) – שנוסף על השירה הקשורה עם העלייה למטה למעלה, צריך להיות נכשיו (לאחרי גמר כל העליות) השירה שמצד הדביקות וההתכללות בהעליון, כהכנה והתחלה ל"שיר חדש" דלעתיד לבוא.

ובמיוחד בנוגע להתפילה על הגאולה האמיתית והשלימה (ובפרט לאחרי שכבר "כלו כל הקיצין", ונשלמו כל ענייני העבודה, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) – שנוסף על רגש הכוסף והתשוקה והגעגועים להגאולה (עד עתה), צריך להיות נכשיו גם ובעיקר רגש השמחה [שפורצת גדר (ספר המאמרים תרנ"ז סוף עמ' רכג ואילך) – לא רק פריצת גדר הגלות, אלא גם ובעיקר פריצת גדר הגאולה, שהגאולה עצמה היא באופן ד"נחלה בלי מצרים... נחלת יעקב אביך... כיעקב שכתוב בו ופרצת ימה וקרמה וצפונה ונגבה" (שבת קיח, סוף עמ' א ואילך) מזה שהגאולה באה בפועל ממש ברגע זה ממש.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת בשלח תשנ"ב. ספר-השיחות תשנ"ב, עמ' 320)

לצעוק "דאלאי גלות" מתוך "שטורעם" ושמחה גדולה!

ישנם הטוענים שצריכים אמנם לצעוק "עד מתי", אבל אף-על-פי-כן, מכיוון שנמצאים ביום השבת, ש"אין עצב בו", ואדרבה: "וקראת לשבת עונג" – אין מקום לצעוק "עד מתי", שהרי צעקה זו קשורה עם הצער על הגלות!

על כך אומרים להם – אדרבה, תצעקו "עד מתי" מתוך שמחה!

ובמכל-שכן וקל-וחומר: אם כל עניין של תורה ומצוותיה צריך להיות מתוך שמחה, הרי על-אחת-כמה-זכמה שבנוגע למצווה רמה ונשאה כהיציאה מהגלות, יציאת כל בני ישראל והשכינה מהגלות – בוודאי ובוודאי שצריכה להיות מתוך שמחה הכי גדולה! ומכיוון שכן, תצעק "דאלאי גלות" מתוך "שטורעם" ושמחה גדולה!

לאחרי שבת אקבל בודאי "בריוולעך" (מכתבים)... שתוכנם, שמכיוון שסוף כל סוף ישנה ההגבלה דנשמה בגוף, צריכים לשמור על הבריאות, על-ידי אכילה ושתיה ושינה, ולא לרגוז בו, כי אם להיות כמצב של מנוחה ורוגע, שאז גם האכילה ושתיה ושינה הם כדבעי.

ובכן, מוותר הנני על כל עניינים אלו... הדבר היחידי שנוגע הוא – שצריכים לצאת מהגלות... ולכן מכריזים עוד הפעם: "אידן, גייט ארויס פון גלות" [=יהודים, צאו מהגלות]...

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת בשלח, שבת שירה, ט"ו בשבט, תשמ"ו. הנחות בלה"ק – בלתי מוגה)

כנגד רוחו של כל אחד ואחד

"אני חושב עליו יותר ממה שהוא חושב עליי", כתב הרבי לחסיד שביקש ברכה בעבור בנו □ "אם היו מתאמצים, ובמשך הזמן מתרגלים, לכתוב מכתבים בבשורות טובות – הרי בטח שמזמן לזמן היו פוטרם אותם מכמה עניינים משונים □ צרור התבטאויות ויחידויות, מקצתן נדירות ובפרסום ראשון – לרגל היום הקדוש יי שבט שחל השבוע

מאת הרב מרדכי־מנשה לאופר

הטוב והפך־החסד שהוא הפך הטבע שלי, ולא מתפקידי, ולא לשם כך אני יושב על ה'כיסא' – התבטא הרבי בשיחה שהשמיע בקיץ תשכ"ט.

"לכאורה, אין ענייני להיות 'שוט' אצל הקב"ה, ואין זה מחובתי למחות ולעורר על דברים שנאמרו... במעמד כמה מגדולי ישראל!..." – התבטא הרבי בכ"ד בטבת תשמ"ב.

"ענייני הוא להדפיס ברכות, לא עניין הפכי. לכן לא רציתי להדפיס דברים אלו..." – אמר הרבי בהתוועדות בשנת תשל"א (שיחות־קודש תשל"א, כרך א, עמ' 304).

הקב"ה זן ומפרנס!

כשפלוגני אמר לרבי במהלך חלוקת השטרות לצדקה (כ"ז בסיון תנש"א, 'זורע צדקות', עמ' 153) כי "לאברכים מאנ"ש אין פרנסה", הגיב הרבי:

זוהי הטעיה עצמית (יאן איינגרעדטע זאך). הקדוש־ברוך הוא זן ומפרנס אותם, ואתה אומר שאין להם פרנסה!:

בשנת תשמ"ח, בעת חלוקת השטרות לצדקה אצל הרבי, עבר הפרופ' משה שיחי' חלמיש (מאוניברסיטת בראיילן), אשר כתב עבודה מקיפה וביאור על ספר התניא (נלווה אליו הרה"ח הרב אהרון שיחי' חיטריק). כך התנהלה ביניהם השיחה:

הרבי: בוודאי אתה מקיים את הנאמר בתניא. הפרופ' חלמיש: משתדלים.

הרבי: השתדלות זה לא מספיק, ובפרט בשביל פרופסור.

הפרופ' חלמיש: זאת התחלה.

הרבי: אבל רק בתור "התחלה".

הפרופ' חלמיש הציג לפני הרבי את בנו הקטן.

הרבי: בוודאי תאמרו לו מה שכתוב בתניא, ותגידו לו שהכוונה היא "לעשותו".

הרבי הוסיף: בוודאי לא תקפידו על כך שהנני מתערב בעניינים אישיים.

הפרופ' חלמיש (בהתרגשות רבה): לא, לא, לא.

עניינו של הרבי

"אין זה מענייני לדבר על עניין של הפך־

שיעורי תורה ופרנסה

יהודי כתב לרבי על קשיים בפרנסה. הרבי ענה לו:

אולי החסירי לאחרונה – בשיעוריו בתורה וכיוצא־בזה בענייני מצוות, אשר זהו, בטח, הסיבה הפנימית (ובמילא – גם האמיתית) להעדר ההטבה בהנ"ל.

חסיד אחר ביקש מהרבי ברכה בעבור בנו. אמר הרבי: "אני חושב עליו יותר ממה שהוא חושב עליי" (מפי הרב דובער יוניק, רשימת רי"י שיחי' זקלס).

שמירת שבת "כדבעי"

יום ראשון, ב' בניסן תנש"א. במהלך חלוקת השטרות לצדקה ('זורע צדקות', עמ' 135) ניגש יהודי אל הרבי וביקש ברכה להצלחה בעסק שלו.

הרבי: צריך לדאוג שתהיה שם שמירת שבת כדבעי.

יהודי: העסק סגור בשבת.

הרבי: "כדבעי" פירושו – גם ביום שישי אחר הצהריים.

נשיא ארה"ב כמשל

בהזדמנויות הסביר הרבי כיצד יש להסביר ליהודים קונסרבטיבים את האיסור לנסוע בשבת: לא להסתפק בקביעה שזה אסור, אלא למצוא רעיון משכנע ולדוגמה: מי שרוצה לבקר את ה'נשיא' (בארה"ב) אינו יכול לבוא ברכבו ולנסוע ישירות לבית־הלבן וכו'. דבר זה מנוגד לכל הסדר והכבוד. בדומה לזה ניתן להסביר לגבי שמירת שבת־קודש.

ה"משכנתא" של הקב"ה...

בהזדמנות אחרת (התוועדות שבת־קודש פרשת בלק תשמ"א, הנחה בלה"ק, סעיף ל"ד) אמר הרבי:

על יהודי לדעת שעל־ידי עבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות – שלושה דברים עליהם

העולם עומד – הרי הוא מקיים את כל העולם, ולא עולם זה בלבד אלא יתירה מזו: את כל ד' עולמות אצילות, בריאה, יצירה, עשייה!

הרבי הוסיף: אמנם, טוען היהודי, בקושי הוא מצליח להתמודד עם פרנסת משפחתו שעליה נצטווה מן התורה כנאמר, "שארה, כסותה גו' לא יגרע" – אך אחריות קיום העולמות כולם מוטלת עליו!

"ועדיין טוען הוא שבינתיים לא הצליח להסתדר עם ביתו הפרטי, הוא עדיין לא שילם את ה"משכנתא" שנטל עבור רכישת הבית שבו הוא גר, ואס־כן, כיצד מטילים עליו את האחריות לקיום כל העולם כולו?! "לכל לראש", טוען הוא, יעמיד השם־יתברך לרשותו את האמצעים שבהם יוכל להסתדר עם ה"משכנתא" של הבית הפרטי, ולאחר־מכן תהיה לו האפשרות להתמסר ולדאוג עבור קיום כל העולמות!

הנה על זה אומרים לו שכללות העולם כולו הוא ביתו של הקב"ה, דירה לו יתברך, ועל בית זה יש "משכנתא" וכדי לשלם ה"משכנתא" צריך הקב"ה להגיע (כביכול) לעבודת בני־ישראל, כמאמר רז"ל, הכול בידי שמים חוץ מיראת־שמים, ולכן צריך הוא לעסוק בענייני תורה ומצוותיה, כדי שהקב"ה יוכל לשלם את ה"משכנתא" עבור ביתו – כל העולם כולו.

וכאשר טוען שלכל לראש ייתן לו הקב"ה בית קטן עבור ה"משכנתא" של ביתו, ואחר־כך ידאג עבור ה"משכנתא" של כל העולם כולו, בית גדול – הנה על זה אומרים לו שאת ה"משכנתא" עבור ביתו הפרטי יכול לשלם מחר, בסוף החודש, ויכול לפעול שיפחיתו את הסכום שצריך לשלם וכו', מה־שאי־כן בנוגע ל"משכנתא" שיש להקב"ה על ביתו, כללות העולם כולו – הרי זה עניין שנוגע בכל יום ויום, "כל יומא ויומא עביד עבדיתיה", מאחר שבזה תלוי קיום כללות העולמות כולם!